

HANINA HVĚZDA

Miro Frindt

HANINA HVĚZDA

HANINA HVĚZDA

Miro Frindt

Original title: Hanina hviezda
Copyright © Miro Frindt, 2020

Cover and endpaper illustrations © Luka Brase, 2020
Cover photo © Masherov/Shutterstock, 2020

Czech edition © Fortuna Libri Publishing, Praha 2020
Translation © Hedvika Křišťová Mojžíšová, 2020

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri Publishing.

www.fortunalibri.cz

Odpovědná redaktorka Alena Jíchová
Jazyková korektorka Helena Lukasová

První vydání

Všechna práva vyhrazena.

Tato kniha je fikce. Jména, postavy, zaměstnání, organizace, místa a události, které výslovně nespádají do veřejné domény, jsou buď výsledkem autorovy fantazie, nebo byly použity fiktivně.

Jakákoliv podoba s žijícími či mrtvými osobami, událostmi či místy je proto čistě náhodná.

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky, fotografickou cestou nebo jinými prostředky bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7546-315-9

*Tuto knihu věnuji mamě, tátovi, bratrům,
rodině v Oravské Lesné,
kde jsem zažil fantastické dětství,
a všem Dolnokubínčanům.*

... Cítíš to? Něco tu smrdí...

Žid.

Mnozí z té doby už zemřeli. Ti, co ještě žijí, si už na některé události ani nepamatují a z mladých jen málokdo ví, že před evangelickým kostelem v Dolném Kubíně, stojícím nahoře na Hviezdoslavově náměstí, proti domu, ve kterém nějaký čas žil básník Hviezdoslav, jsou pochovaní tři lidé. Matka, otec a syn. Spocívají přímo před vchodem, pod odřeným, vychozeným žulovým prahem, pod Kristovým nohama.

Náměstí už několikrát rekonstruovali, ale zpocení cikáni s krumpáči a černými zaprášenými vousy věděli, že nesmí kopat hlouběji. O obětech doby dělníci nikdy nemluvili nahlas, jako by nebyli. Všichni ale věděli, že ta doba tady kdysi byla. I její oběti.

Někdy, za hluboké noci, na podzim, kdy dolnokubínská mlha dusí pouliční lampy a tíživé světlo klouže po stožárech na zem, se duše nebožtíků v bílých rubáších, se žlutou hvězdou na hrudi vylézají nadechnout. Z podzemí kostela strnule přejdou k nedalekému Hviezdoslavovu pomníku, mátožně si sednou na nízké kamenné kvádry a hledí k blízké synagoze. Průhledných bezbarvých přízraků se Dolnokubínčané bojí, proto se tomu místu okolo půlnoci zdaleka vyhýbají.

Kysuce, listopad 1945

Polsko už nebylo přes šedivé mraky vidět, protože se slily s horizontem do bílomodré studené kaše. Nezahlédla nic, i když napínala zrak, když v posledním vozu hleděla zpět přes špinavé zasklené dveře. Saze vyskakující z komína lokomotivy sklo tak začernily, že zevnitř z vagonu posloužilo jako zrcadlo, když si ženy chtěly upravit šátek a muži nakroutit či uhladit vousy, zatímco děti dýchnutím na orosené okno malovaly vzorce. Dým se rozplýval ve vzduchu jako přízrak a stoupal vysoko k mrazivým nebesům. Osvětlení byla už daleko, stále však cítila pach strachu, smrti a německé pýchy.

Tma. Také smrděla.

Tma nastala za slunečného dne. Najednou, nečekaně. Vzpomínala na události před několika měsíci.

Schnell! Schnell! Řvaní chlapů v černých uniformách. Vyleštěné holínky, revolver za opaskem, posměšné úšklebky, pohrdavé pohledy. Roboti bez citu, nepřemýšlející o svém jednání. Proč stále křičí?

Úmorná dřina v kamenolomu – kopání skal a převážení kamenů do nedaleké rokliny. Štěkající psi.

Nemocní, chrchlající lidé, které znenadání skoli-la kulka. Ani nestihli pustit z ruky krumpáč a mozek jim vyletěl z hlavy. Spolupracovníci neuronili ani slzu. Zvykli si, trauma vytěsňovali a vytěsňovali, protože život se ve vteřině změnil v peklo na zemi. Chvílemi nerozlišovali, zda žijí, nebo jsou už na onom světě. Tohle by přece v tom prvním nebylo možné. V něm byl Bůh, to by nedovolil, určitě ne. Bylo to tak... tak divné... nereálné, existenční anomálie – teď a tady.

Není to možné, tohle neexistuje, to se nám jen hromadně zdá, je to skupinová halucinace nebo kdoví co...

Není to možné...

Není to možné...

Nebo je?

Světlo.

Tvrdá pryčna v dlouhém dřevěném baráku, stovky párů spících pootevřených očí. Pobíhající potkani, více či méně slyšitelné sténání unavených, zpocených dělníků. Proč? Protože práce osvobozuje.

Dá se dlouho hovořit o světle? Čas ve dne a v noci neodbývá stejně.

Válka skončila. Ti, co žili kdesi daleko v horských osadách nebo v odlehlých myslivnách, o tom ještě nevěděli. Nikdy předtím se jí budoucnost nezdála tak prázdná, beznadějná. Nic.

Víte, co je nicota? Nemůžete ji vidět, uchopit, cítit, je nemá. Nic je bez zápachu, bez smutku, ba obejde se i bez radosti.

Čas, kdy slovo budoucnost znamenalo hodiny do nejbližšího sčítání vězňů, pominul. Najednou nebyla ani ta tvrdá dřevěná pryčna, co otláčovala bok. Kabát, pod ním svetr a mužská košile od Červeného kříže jí svíraly hrudník. Proužkovaná, místy roztrhaná uniforma byla pohodlnější. Nohy jí těžkly ve vysokých hnědých šněrovacích botách. Pravá byla z vnitřní strany sešlapaná. Asi ji nosil nějaký kulhající mrzák. Hnědý plátěný vak stahovaly šňůrky. V něm sušenky a tvrdý chléb, opatrovala je jako zlatý poklad.

Monotónní klapot železných kol na kolejnicích a od-fukování těžké parní lokomotivy přerušil skřípot brzd. Ženy ve vagonu se rozkřičely. Hana spadla na kolena starci sedícímu naproti. Zarostlý děda bafající fajfku se slastně pousmál. Nepomohl jí. Jemnou, hubenou, bledou dívčí dlaň necítí na stářím svraštelém stehně každý den, tak si chtěl tu kraťoučkou chvíli vychutnat. Pod plátěnými flekatými kalhotami mu ožilo přirození.

Vmžiku byla na nohou, oprašovala si potrhaný kabát a rozhlížela se. Vlak zastavil. Musí vystoupit. Ven, pryč, nevydrží tady. Tiskla k sobě batoh a hnala se uličkou mezi dřevěnými lavicemi ke dveřím.

„Kam pospícháš, děvče? Tady ještě není stanice. To určitě jenom pod vlak vběhla srna,“ vykřikla šedovlasá

babka, když Hana v běhu zakopla o košík s jablky. Plo-
dy se rozkutálely po podlaze. Neohlížela se. Nesnesla
zvuk jedoucího vlaku. Ve vzpomínkách splynul s dý-
mem z vysokého komína u ostnatého drátu. Stres, ně-
mecké pokřikování, štěkot psů, pach potu, moče, vý-
kalů. Obavy z neznáma. V poslední chvíli seskočila
z vysokých schodů. Vozy se pohnuly. Babka se vyklo-
nila z okna, hrozila pěstí a hodila po Haně jablko.

Ve vedlejší okně na ni kluci vyplazovali jazyk.

Saze z parní lokomotivy se mísily s prvními jem-
nými sněhovými vločkami, točily se ve studených ví-
rech kysuckého větru. Seskákala po náspu železniční
tratě. Zpoza stromů se vlnil zvuk otupených seker do-
padajících na kmeny. Dřevorubci.

Odfukování lokomotivy se ztrácelo v dálce.

Svoboda. Na nedaleké mýtině pár zapomenutých
sovětských vojáků. Na hlavách tmavé huňaté berani-
ce s červenou hvězdou uprostřed. Svléknutí do košil
poskakovali okolo vatry. Zpívali vojenskou písničku:
„Ach eti tuči v golubom napominajut more, napomi-
najut staryj dom, gde kružat čajky za oknom...“

Žena ve středních letech s podkasanou sukní mí-
chala polévku v kotlíku a dupala nohama, aby jí ne-
bylo zima. I v té zimě měla špinavou mužskou koši-
li rozepnutou do půli hrudníku, bylo vidět obrovská
prsa. Zpívala a řehtala se spolu s chlapy. Všichni s ní
spali.

Vydat se k vojákům, nebo k lesu, kde určitě vesničané řežou dřeví? Radši k lesu. Vojáci zmlkli. Věnovali dívce dlouhý pohled, zima i touha po jídle však vyhrály nad zvědavostí. Mávli rukou, přisedli blíž k ohni s kotlíkem. Možná kdyby měli oblečené bundy, šli by k mlčící dívce s uhrančivým pohledem. Velmi uhrančivým.

Až příliš uhrančivým.

V dálce, dole pod kopcem, se rýsovala vesnice. Výhled clonilo pár vysokých starých smrků. Vůně zelených, hustě rostlých větviček, lepkavé smůly. Drobné, neviditelné obláčky odumřelého hnědého jehličí na kmenech stromů dráždily nos. Tak dlouho necítila závan domova. Daleko je Orava, Dolný Kubín, městečko v lůně přírody, v náručí Choče a Kubínské hole.

Kysucké chalupy v dálce podřimovaly, někde se kouřilo z komína. Lidi nebylo vidět. Střechy s práchnivějícími šindeli chytala čern. Zelenkavé mechy na nich tmavly, olizoval je studený vzduch a šlehavý severák. Vesnice vypadala opuštěně, ale navzdory tomu k ní zamířila, protože tam tušila život. Polkla a rozběhla se, co jí síly stačily.

Městečko v lůně kopců a kopečků, schoulené v koutě přírody. Otec – silný, majestátní Choč s bělajícím

se vrcholkem na podzim a v zimě, a matka – Kubínska hoľa. Dítě se dvěma jmény objímá v náručí dřevěnice a mezi prsty mu klouže modrá stuha, řeka Orava. Průzračná, v létě plná raků, pstruhů, v zimě zamrzlá na kámen, takže lidé i někteří sedláci s těžkými saněmi taženými koňmi přejíždějí z břehu na břeh. Dvě jména má dítě přírody...

Dolný Kubín.

Vlnící se koleje vyjeté povozy vyplňují ulice městečka, na jaře blátivé, v létě zaprášené, na podzim udupané kluzkým popadaným listím, v zimě zasněžené. Lidé si zvykli na třesuté zimy, na život v chalupách zapadlých ve sněhu po okna, s vyšlapanými chodničky z domu k hlavní cestě. Kolik romantiky, a dvakrát tolik strasti.

Hana přicházela do Kubína pěšky, v děravých botách, ani vlněné punčochy ji nezahřály, protože před hodinou, když minula Kralovany, kde se cesta rozbíhala na dvě strany – na Ružomberok a na rodnou Oravu, se spustil déšť.

Vlňák si přehodila přes hlavu, omotala okolo krku, ale moc jí to nepomohlo. Byl promočený. Čůrky jí stékaly po tváři vroubené černými prameny vlasů. Z Kubínské hole vál silný vítr, déšť šlehal dotíravě, z boku. Vešla na provizorní most, podkasala si příliš dlouhou děravou černou sukni. Zablácený lem jí plandal mezi botami, znervózňovalo ji to.

V dešti si všimla siluet dělníků na vedlejším železničním mostě. Na kárách vozili pražce na opravu kolejí. Mezi závany větru bylo slyšet zvuk kladiv dopadajících na mohutné kovové hřeby. Když Němci ustupovali z Oravy, vyhodili do vzduchu všechna přemostění přes řeku. Provizorní most pro pěší fungoval a desítky chlapů se teď lopotily na stavbě železniční tratě, aby vlaky nekončily v blízké vesnici, ale jezdily až na horní Oravu, do Trstené, a dále do Jablonky v Polsku.

Železniční most tvořily dva obrovské kovové oblouky. Na samém vrcholu dva chlapi bez jištění tahali silně spletené ocelové lano. Roztřásla se strachem, že spadnou do rozběsněné řeky. Voda v ní byla kalná, dravá, obrovské kmeny stromů unášela jako zápalky. Strhla by i koně, natož člověka.

Kolem ní přehrskotal vůz. Naložené sudy bouchaly, zlehka poskakovaly na žebříňáku, zjevně byly prázdné. Vůz měl vylámané žebřiny, proto byly sudy svázané, aby nevypadly na cestu. Sedlák, drsně pohánějící koně, seděl doširoka, silnýma nohama v holínkách se zapíral o dřevěnou podpěru. Měl na sobě černý gumový plášť s kapucí. Oděv byl tak dlouhý, že z něho trčel jen bič. Neměl klobouk. Zdálo se jí to divné. Co je to za chlapa bez klobouku, a ještě je to sedlák.

„Prrrrrrrr!!!“ ozval se plný, mohutný hlas, přehlušil i vytí větru a šum deště. Chlap zatáhl za uzdu, kuň

zastavil a využil toho, aby ze sebe setřásl přebytečnou vodu. Hřívá barvy ebenového dřeva pleskala ze strany na stranu. Shrbený sedlák nehybně seděl, čekal, až Hana přijde na jeho úroveň. „Hej, děvče, svezu tě. Kampak ses to vydala v tomto nečase? Do Kubína?“

Nestihla se ani usadit a už bič zasvištěl vzduchem a vůz se sudy vyrazil. Tiše hleděla před sebe a ještě hlasitějším mlčením přisvědčila na opakovanou otázku, zda jede do Kubína.

Chlap se nahnul blíž a vytrvale jí civěl do tváře.

Odvrátila hlavu.

Nejdřív zarputile hleděla na opačnou stranu, potom se ale přece jen podívala chlapovi přímo do očí. Z černé kapuce trčely popelavé vlasy, ale obočí, téměř srostlé nad kořenem nosu, měl tmavé. Bleděmodré oči měly jiskřivý pohled, okolo nich ani jedinou vrásku. Usmál se. Tvář mu rozzářily pravidelné bílé zuby. Nebyl starý, jak si nejdřív myslela, to jen šedivé vlasy ji oklamaly. „Kam jedeš v takovém lijáku? Jsi celá mokrá. Chceš dostat soucotě? Doma u pece bys měla sedět.“

Doma. Kdy bude doma?

Drkotající vůz přešel po zničené Dolné ulici a zastavil nedaleko hotelu Slávia na Hviezdoslavově náměstí. Po košatých stromech a keřích, ze kterých se radovala celé dětství, nebylo ani stopy. Jen blátivé, syrové prázdno. Mohutné tůje, menší platany, měkkou sytě zelenou trávu zničila vojenská auta.

Rozhlížela se po domech – zmizelo pár tabulí nad obchody, židovských příjmení, z komína likérky stoupal černý dým a před župním domem, vedle evangelického kostela, stály dva vozy. Koně se zablácenými kopyty nervózně zaržáli, jako by byli unavení a měli hlad i žízeň.

Náměstí zívalo prázdnotou. Kdo nemusel, do deště nešel. Děti měšťanů si hrály doma s dřevěnými či hadrovými hračkami, ty chudší v dřevěnicích pomáhaly rodičům s dobyt看em nebo při domácích pracích.

Jako mávnutím kouzelného proutku přestalo pršet. Nad městem se vypínal obrovský Choč. Ještě před půlrokem útočiště partyzánů. Nabízel všechno – větve stromů střechu nad hlavou, divoká zvířata maso na zahánání hladu, nory vykopané v oravské zemi teplo domova. Němcům se tak nahoru nechtělo, neznali terén, báli se a Orava navíc ani nebyla strategicky důležitým místem. S obyvateli se snažili vycházet. Největší obavy v nich vyvolávali Lvovci a Signál – houževnaté partyzánské oddíly, které se skrývaly pod Chočem. Komplikovaly Němcům život aspoň tím, že i dvakrát do týdne zničily cestu mezi Ružomberkem a Dolným Kubínem, aby to neměli jednoduché s přepravou zbraní a zásob.

Zpoza Choče se vykutálelo kulaté ostré slunce. Mazlavé bláto na mokřím náměstí se lesklo jako čokoláda.

Kůň kýval hlavou ze strany na stranu, řetězy v postroji cinkaly.

Zápach. Poryv hniloby, stařeckého smradu smíchaného s potem.

Z nedalekého hotelu Slávia vycházela shrbená vrásčitá bába v ušmudlaných sukních, promočených válenkách a chraplavě kvílela: „Spi, spi, děťátko dušičko, vždyť tu nad kolíbkou bdí tvoje mamička...“

„Stará Úlka,“ chlap hodil hlavou směrem k šourající se stařeně s batohem na zádech, když dívka seskakovala z vozu. „Když Němci ustupovali, padl na frontě její Jano. Odmala ho vychovávala. Matka mu umřela při porodu, rok nato se jeho otec převrátil s vozem pod Kubínskou holí a zlomil si vaz. Brzy šla za nimi i chlapcova babička, Úlčina nejmladší sestra. Tak se k dítěti dostala Úlka. Když přišel dopis z fronty, skoro jí puklo srdce. Nikdy ho nenašli, jen doklady donesli. Od té doby jí straší v hlavě,“ zaťukal si ukazovákem na čelo.

Od vidění ji znala, ale nikdy se s ní nebavila. Nadhodila si vak na pravém rameni. Než se stačila ohlédnout, vůz se hřmotem zabočil doleva, do likérky. Jedním okem střílela po Úlce a zahrnula k domům napravo. Vběhla do brány župního domu, který dominoval náměstí. V okně visela roztrhaná, deštěm nasáklá sovětská vlajka. Žlutý srp s kladivem vál ve větru. Ocitla se na dvoře plném tmavých bedniček. Uprostřed stálo

zelené dělo. Kapala z něho voda. V blátě se válely zakrvavené černo-červené vlajky německé říše.

Zamířila doleva, rychle nahoru po točitém schodišti do třetího poschodí. Jde domů... Zamčeno, lomcovala klikou a bušila pěstí na pevné dřevěné dveře. Když v zámku zachrastil klíč, přestala bouchat a čekala, kdo otevře.

Ve dveřích stála krásná žena, upravená dáma s plavými vlasy vyčesanými do drdolu, jen pár pramenů vykukovalo z malého černého kloboučku zdobeného krajkou. Pleť měla bledou, hladkou, bez jediné vrásky. Krvavě červené rty působily smyslně, ale ne vulgárně. Eleganci podtrhoval tmavý kostým, zapnutý až ke krku, zvýrazňující štíhlý pas. Se zlatými knoflíky, na prodlouženém saku velké falešné kapsy s chlopněmi. Žena z města i díky oblečení působila velmi přísně a autoritářsky.

Voněla.

Ta plavovláska nádherně voněla.

Z bytu bylo slyšet rádio, písnička dělala kulisu rozpačitému setkání. Z kuchyně se linula vůně moučnicku.

Vypadalo to, že dáma byla na odchodu a děvče bouchající na dveře ji vyrušilo v závěrečné fázi příprav. Když hleděla na hubenou, bledou postavu v mokrých šatech, pomyslela si, že je to žebračka, co chce něco k jídlu. Zabláčené boty, spodek sukně zmáčený a špinavý.

Na pohrdavé pohledy byla dívka zvyklá, tak jen mlčky hleděla.

Och, jak se mračila!

Plavovlasá dáma složila ruce v tmavých rukavičkách, jako by se chystala pomodlit. Snad minutu tiše stála, čekala, že bledá kostnatá žebračka promluví. Potom jí něco projelo hlavou, záblesk vzpomínky. Stín minulosti s hrozivým vykřičníkem!

Tak moc si přála, aby to nepřišlo! Nahnula se k děvčeti, aby mu lépe viděla do tváře. Zdvihla obočí, překvapeně rozevřela oči doširoka.

Je to ona: „Prokristapána, Hano...?!“

Tik-tak, tik-tak. Tik-tak.

Vysoké nástěnné hodiny. Nádherné, se závažím, s vyřezávaným vzorem, s černým ciferníkem a pozlacenými ručičkami. Přes vyleštěné sklo okázale ukazovaly plynutí času. Chvillemi tikot vnímala a vzápětí ho přestala poslouchat, přivolala si ticho. Tak nějak prožívala Hana první okamžiky v bytě, ve kterém před třemi lety žila s rodiči, a teď v něm seděla za stolem s krásnou plavovláskou. Až po několika minutách v ní poznala děvče z Jasenové, Milu Janigovou. V lékárně Haniných rodičů nějakou dobu s úsměvem vydávala lidem léky.

Jednoho dne, těsně před válkou, Mila zašla za Haninými rodiči – Tomášem a Juditou Horowitzovými. Nechtěla dít na hospodářství v rodné Jasenové, toužila

se stát lékařkou. Už jako děvče se producírovala venku v bílém plášti. Kdo to kdy viděl? Ťukali si na čelo Jasenovčané. Mladá dívka však snila o studiu, o tom, že jednou bude ošetřovat lidi, píchat injekce, obvazovat rány. A zároveň bažila po uznání. Vesnický doktor byl přímo bůh, každý si ho vážil, ctil a po tom Mila až chorobně toužila. Život v dřevěnici, lopota na poli a u dobytka se jí hnusily, proto v den, kdy dosáhla plnoletosti, odešla do okresního města.

Na dolnokubínském náměstí, v sousedství někdejšího Hviezdoslavova domu, byla malá lékárníčka. Fasádu zdobila obdélníková tabule *Lékárna Horowitz*. Vcházelo se do ní po strmých žulových schodech. Tam se chtěla něco naučit a přičichnout k lékům. Na studium medicíny se za války nedostala, a tak pomáhala aspoň v apatyce. Tehdy poznala o pár let mladší Hanu Horowitzovou. Spolu míchaly mastičky podle pokynů paní Judity, očichávaly tinktury, dávkovaly léky do sněhobílých papírových pytlíčků a starým lidem, kteří nemohli vyjít nahoru po strmých schodech, je nosily na chodník. Kamarádky nebyly, ale nikdy mezi nimi nedošlo ani k nejmenší hádce.

Pohlédla ven přes mokré okno. Vodní nitky byly nalepené na okenní tabuli, ačkoliv déšť už ustal. Z horkého čaje stoupala pára a vlnila se okolo rozzářeného křišťálového lustru. Hana si ho prohlížela jako vzácný poklad. Když tu bydlela, takový lustr neměli,